

SZAKDOLGOZAT

Dörögdi Viktória

2024

Magyar Agrár – és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

Óvodapedagógus alapképzési szak

CSUKÁS ISTVÁN MESEVILÁGA

A Mirr-Murr kalandjai című mese dramatizált feldolgozása

Belső konzulens: Dr. Nagyné Dr. Mandl Erika
egyetemi docens

Készítette: Dörögdi Viktória

XI1P5W

levelező tagozat

Intézet / Tanszék: Neveléstudományi Intézet

Kaposvár

2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. A téma elméleti háttere.....	5
2.1 Anyag és módszer.....	5
2.2 Meseernyő.....	5
2.3 A stop motion/plasztikai animáció (báb, gyurma, tárgyanimáció)	6
2.4. Kortárs meseregények rajzfilmes adaptációi.....	8
3. A bábos dramatizálás lehetőségei – rajzfilmes bábfigurák a színpadon.....	9
3.1. A bábjáték lélektana.....	10
3.2. Bábos dramatizálás az óvodában.....	11
4. Csukás István mesevilága.....	13
4.1. Csukás István életrajza.....	13
4.2. Csukás István stílusa: tematikája, nyelvezete, karakterek.....	15
4.3.Csukás István bábmeséi.....	16
4.4. A Mirr-Murr bábfigura megalkotása.....	17
5. Az óvodai mesetervezet és tevékenység bemutatása.....	20
6. Reflexiók.....	28
7. A bábos dramatizálás hagyományai a Kerekerdő Evangélikus Óvodában.....	30
8. Összegzés.....	32
9. Felhasznált irodalom.....	34
10. Képek jegyzéke.....	36

1. Bevezetés

Számomra nagyon fontos az olvasás. Akár saját magunk szórakoztatása érdekében, vagy éppen, ha van erre megfelelő közönség, akkor még inkább. Lényegesnek tartom, hogy a gyerekeknek olvassunk. Természetesen korának megfelelő könyveket, és az sem egy utolsó szempont, amikor könyvet választunk, hogy az jó megjelenést kölcsönözzön, hívogatóan hasson az olvasó számára. Gondoljunk csak bele: egy jól megírt, kerek, egész történet sorai között csak úgy szárnyalunk, és mellette a fantáziánk is dolgozik, beleélő képességünk fokozódik. A gyerekek gyakran kérik, hogy ugyanazt meséljük, vagy egy olyan mesét szeretnének újra és újra hallani, ami korábban velük is megtörtént, hiszen így tudnak azonosulni, beleélni és ismételten átélni. Számukra így halad a folyamat, mely végül segít az adott szituáció teljes körű feldolgozásában. Ezáltal problémamegoldó képességük fejlődik, segít az érzelmek megértésében és nem utolsó sorban az összefüggések felfedezésében. ¹ Az életünk nem csak jó dolgokból áll, így a meséken keresztül eljut a gyermekhez, hogy bizony jelen van a mindennapjainkban a harag, a düh, vagy éppen a félelem. De ha ennek a mesének a szimbólumrendszere rendben van, és az tökéletesen felépített, akkor képes arra, hogy oldja a felgyülemlett szorongást, és rávilágítson arra, hogy az életünk nem könnyű, de ezek a félelmek mind leküzdhetőek és képesek leszünk velük megbirkózni. ²

Természetesen nagyon széles a mesék palettája, de tudnunk kell választani közülük. Gyakran hallom, és bevallom, öröm a fülemnek, amikor sok szülő inkább előveszi a régen íródott meséket, a nagymama mesekönyvét, és abból olvas a gyermekének. Ezek a mesék tényleg a gyermeki közönségnek íródtak, és jól felépített gondolatmenetet visznek végig a történetekben. Egy óvodapedagógus kezében számtalan könyv megfordul, jobbnál jobb történetekkel, vagy éppen kevésbé magával ragadóakkal. A régi, klasszikus meséknek megvan a maga varázsa, és mi sem tudhatjuk, mikor melyik mesére lesz szükség egy adott gyermekcsoportban. Véleményem szerint az óvodában mindig helye van a mesének. Ezek az alkalmak lehetnek közösek, amikor mindannyian részesei vagyunk a mesének, hozzáteszünk, elveszünk, szőjük a mese fonalát, mely egyre gazdagabb és színesebb a gyermekek által. A bemutatást tudjuk még színesíteni bábokkal, ruhákkal, tárgyakkal, melyek a mesében is hangsúlyosak, vagy akár a gyerekek

¹ Demény Piroska (2010): A mesetanítás lehetőségei óvodáskorban. In: Magiszter, 8. évf. 2. sz.

² Zóka Katalin (2007) : A meseválasztás kérdései az óvodában In: Könyv és nevelés IX. évf. 2. sz.

is eljátszhatják a választott mesét. Ezek az alkalmak mind-mind nagyon jó lehetőségek, hiszen a gyermeki önkifejezés szabadsága kibontakozik, bátorságot nyer a ráruházott szerepek által.

Nyilván az előadásmód is nagyon hangsúlyos, hiszen ha nem éljük bele magunkat, akkor bizony az a mese csak egy üres, jelentéktelen fekete-fehér felolvasásnak fog tűnni, és lehet az bármilyen csodálatosan és fantasztikusan megírt mű. Egy igényesen felolvasott, előadott mese közben a gyermeki fantázia elindul, elképzei a jeleneteket egymás után, kiszínezi magának, és önmaga képzelheti el a szereplőket. Ami megint nagyon lényeges, mert lehet az a sárkány akár-milyen nagy, ronda és gonosz, de ha a gyermek a saját fejében nem ruházza fel ennyire rémisztő tulajdonságokkal, akkor tulajdonképpen mégsem jelenik meg annyira félelmetesen, mint amikor egy kész képet kap, például egy filmben. És igenis lehet a királylánynak földig érő haja, vagy épp ugyanolyan arca, mint a gyermeknek, aki hallgatja a mesét, melyben éppen ő a főszereplő. Ha a mese felolvasói mi magunk vagyunk, mi is elképzeljük a szereplőket, és ahogy haladunk a történetben, egyre inkább beleélünk, átélünk és az előadásmódunk teljesen új szintet kap ezáltal. Más a hangsúly, a tempó, a hangszínünk, esetenként eltérünk a szövegtől, vagy például kiegészítjük még néhány tulajdonsággal akár a gonoszt, akár a jótétet. A gyermek képzelőereje határtalan, így mesélhetünk boszorkányról, akinek a papír szerint csak fekete a foga és vasból van az orra, azonban hozzátehetjük még azt is, hogy szakadt a ruhája, ráadásul mocsárszagot áraszt, és éles hangon kiabál bárkivel, akit az útjába sodor a szél. Annyi, de annyi lehetőséget rejt magában egy mese, és ezeket az alkalmakat - gondolok itt olvasásra, felolvasásra, vagy egyszerűen csak hallgatásra - óriási veszteség lenne kihagyni.³

Ahhoz, hogy a mesélés teljes, kerek egész legyen, a megfelelő hangulat megteremtése is igazán fontos. Bárhol és bármikor lehet mesélni, de ha jobban belegondolunk, olyankor mindig egy kicsit lelassulunk, megállunk, gondolatok törnek fel belőlünk, illatokat érzünk, esetlegesen ízeket, személyekre gondolunk, akik kedvesek a szívünknek, és talán ennyi ráhangolódás után készen állunk befogadni a mesét, hiszen megérkeztünk. Megyeriné R. Anna írásait ha olvassuk, ő ezt egy relaxációs folyamatnak nevezi, és nem véletlen hangsúlyozza az elalvás előtti meseolvasás fontosságát, hiszen segít megnyugodni a testünknek, a lelkünknek és a gondolataink is lelassulnak, kikapcsolnak, és teljes befogadással várjuk a mesét.⁴

³ Szinger Veronika (2009): Interaktív meseolvasás és mesemondás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért. In. Anyanyelv-pedagógia Szakfolyóirat II. évf. 3. sz.

⁴ Megyeriné Runyó Anna (2018): Mese és/vagy digitális világ. In. A mese szerepe a nevelésben, oktatásban – A Brunszvik Teréz Szakmai napok keretében szervezett II. Nemzetközi Kisgyermek – nevelési Konferencia kötete Vác, 175 p. szerk.: Fehér Ágota

A mai felgyorsult és folyton változó világunkban igazán kevés idő jut a mesére és a gyermekre. Az édesanyák helyett inkább mesélnek nekik a mobiltelefonok, illetve az internet és a tévékészülék. Óvodai munkám során számtalan kisgyermekkel vagyok napi kontaktusban, és azt magam is tapasztalom, hogy a könyvek a mostani generáció számára sajnos jelentéktelen tárgyaknak bizonyulnak. De biztos, hogy ezt hagyni kell? Ennek teret kell engednünk? Óvodapedagógusként egyik fő feladatunk a gyermek iskolára való felkészítése, mely Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában is megtalálható. A mindennapokban teljesen jól kirajzolódik, hogy, ha a gyermek otthoni körülményei nem teszik lehetővé, hogy élőszóban halljon mesét, akkor neki kizárólag az óvoda adhatja meg ezt az élményt. A gyermeki befogadóképességet figyelembe véve annyi mesét meséljünk nekik, amennyit csak tudunk. Szókincsük bővül, látásmódjuk kiszélesedik, fantáziájuk színesedik, csökken az esélye az olvasás és írás problémáinak, nehézségeknek is a mesélés által.⁵

Itt visszaulnáznék fentebbre, ahol már kifejtettem, hogy mennyire fontos, hogy olyan könyv kerüljön a kezünkbe, amely megfelel az óvodás korosztálynak, és a gyermeki lélek megértése állandó vendég a lapok soraiban.

Számtalan író van, aki közel áll a szívemhez, de leginkább Csukás István sorai, meséi, történetei azok, amelyek magukkal ragadnak, mind a mai napig. Céлом, hogy Csukás ne vesszen el, és ne kopjon ki az óvodai életből, mert nagyon sok tanulságos és végtelenül kedves, némi humorral átítatott mesét, történetet olvashatunk tőle.

Csukás Kossuth-díjas költő és író, munkássága, művei szinte mindenkiben nyomot hagynak, aki találkozik velük. Sajátos humorával képes megbabonázni és magával ragadni a nézőt és az olvasót. Tette ezt velem is, hiszen gyermekkorom meghatározó meséit olvashattam könyvekben, láthattam őket a televízióban. Nem tudok elmenni egy Csukás mű mellett, hogy egy kicsit ne olvassak bele. Számomra roppant szimpatikus személyisége van, amely gyakorta megjelenik a meséiben is. Kedves, szelíd meséi vannak, amelyekben ugyanúgy olvashatunk az esetleges problémákról, de a főhős mindig megoldja, és sosem marad kételyek között az olvasó.

⁵ Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (2018) Budapest

2. A téma elméleti háttere

2.1 Anyag és módszer

Szakdolgozatom középpontjában Csukás két művének bemutatása áll: *Mirr-Murr kalandjai*, illetve *A téli tücsök* című meséje. Mindkettő más-más világot tár elénk, de a gyermeki lélek apró bugyraiba is belopják magukat ezek a kedves főszereplők. A két mű közül a *Mirr-Murr kalandjaira* helyezek nagyobb hangsúlyt, hiszen ezzel a kíváncsi kandúrral véleményem szerint egy óvodás gyermek jobban azonosul, mint a tücsökkel, akivel ugyan szintén történnek kalandok, de ott már megjelenik a tájleírás, gyakoriak a visszautalások, és a fejezetek is jóval hosszabbak, cselekményrendszere sokkal átfogóbb, tágabb. Betűk is szerepelnek benne, melyeket a főhős lenyom a billentyűn, amelyek véletlenszerűek, de a mese legvégén értelmes mondattá olvashatjuk össze. Módszernek a tevékenységekbe ágyazást választottam, így egy héten keresztül mindennapi vendégünk Mirr-Murr, a kandúr. Mivel rengeteg epizód íródott, így könnyű dolgom volt válogatni közülük, hogy mikor melyik részből jelenítsek meg néhány történetet, jelenetet. Szerettem volna egy központi elemet, így magát a kandúrt meghorgoltam, ezáltal részese lehetett minden apró mozzanatnak köreinkben. A fent említett egy hetet a kis csoportban valósítottam meg, azonban kiválasztottam egy részt, melynek címe; *A léghajó*⁶, amit előadtam kis, középső, illetve nagycsoportban is. Ehhez a történethez készítettem egy meseernyőt. Kíváncsi voltam, hogy a csoportoknál milyen reakciókat figyelhetek meg, illetve hogy mennyire tudják átadni magukat a mese varázsának. Érdekelt még az is, hogy a mai kor meséihez mérten mennyire fenntartható az érdeklődés. Hiszen ha azokhoz viszonyítom, akkor ezekben a történetekben nincsen cselekmény hátán cselekmény, nem jelenik meg benne erőszak, csúfolódás, hanem jelen esetben egy egyszerű kedves utazásról olvashatunk, melynek a főszereplői Mirr-Murr, kiscsacsi és a légy.

2.2 Meseernyő

Az intézményben, ahol dolgozom, nagy hagyománya van a bábos, beöltözős mesélésnek. A gyerekek nagyon élvezik, a felnőttek pedig ilyenkor egy kicsit újra gyerekek lesznek. Nagyon szeretem én is ezeket a módszereket, de szerettem volna egy nem annyira szokványos megol-

⁶ Csukás István (2013) : *Mirr-Murr kalandjai* I. Egy kiscsacsi története. Szeged, Könyvmolyképző Kiadó

dást választani a mesém bemutatásához. Így a meseernyőt éreztem a legjobb választásnak, hiszen ilyet a gyermekek még nem láttak. Filc anyaggal dolgoztam, melyeket tépőzárral erősítettem a textilhez, így az ernyő szeletei fokozatosan életre keltek, ahogyan a mesét jelenítettem meg rajta. Kicsit egy paravánra emlékezteti az embert, hiszen ugyanúgy el tudunk bújni mögötte, és a kellékek is jól elrejthetők. Mirr-Murr és barátai térben mozognak, a kalandozás útja az esernyőn szerepel. Néhány jelenet azonban megkívánja, hogy az ernyő is felemelkedjen a magasba, kicsit a léghajó ballonját szimbolizálva.

1 Saját készítésű kép

2.3A stop motion/ plasztikai animáció (báb, gyurma, tárgyanimáció)

Fontosnak tartom, hogy a fogalom ismertetésével kezdjem ezt a fejezetet. Áttekintem, hogy az animációs film nálunk, Magyarországon hogyan bontakozott ki. Az animációs film a kórként történő fényképezés vagy rögzítés technikájával létrehozható mozgóképet jelenti.⁷

A magyar rajzfilmgyártás 1930-ban veszi igazán kezdetét. Kezdetleges próbálkozások már voltak 1914-ben, de támogatás hiányában nem folytatódott. Bortnyik Sándor, Halász János és Macskássy Gyula 1932-ben megalapítják saját stúdiójukat. 1957-ben indult a Pannónia Filmstúdió, mely az évek során összeforrt a magyar animációs filmmel. 1959-ben a Rajz- és Bábfilm Osztály vezetője a jogász-közgazdász végzettségű dr. Matolcsy György lett, kinek keze alatt dolgozott Foky Ottó is, aki a bábjátékfilmfigura-tervezésének feladatait kapta. A Pannónia

⁷ Varga Zoltán (2012) : Az animációs film alapfogalmai
<https://www.slideshare.net/dasletztebiestamhimmel/animcis-film-alapfogalmai> letöltés: 2024. 03.10.

Filmstúdiót kinőtte, így átköltözött a Gyarmat utcába, ahol a Bábfilmstúdió alapítója és vezetője lett. Foky Ottó alkotása például az ikonikus Mirr-Murr bábos macskafigura.⁸

A téma megkívánja, hogy közelebbről megvizsgáljuk, mit is jelent önmagában a stop motion. A számítógépek megjelenése előtt nem volt ilyen egyszerű dolga az animátoroknak. Az akkoriban használt módszer szerint egy mozgó jelenetet úgy tudtak bemutatni, hogy statikusan beállították őket, ezeket fényképekkel dokumentálták, és a jelenetek egymás utáni gyors lejátszásával hozták létre a fent említett jelenséget. Az így elkészült film vagy videórészlet gyakorta darabos volt a néző számára, de ennek magyarázata, hogy 1 percen belül nagyjából 1440 db képkockát kell lefotózni, sorba rendezni és lejátszani.⁹ Tehát ez egy térbeli elemeket felhasználó gyűjtőfogalom, melyek az animátor számára is érintéssel hozzáférhetőek.

A stop motion animáció jellegzetes formái:

- bábanimáció
- tárgyanimáció
- pixilláció
- gyurmaanimáció

Az animáció ezen formái kézzel megfogható és mozgatható elemekből tevődnek össze.¹⁰ Mirr-Murr macskánkat tehát a bábanimációk közé sorolhatjuk. A bábok nagyon kedveltek a gyermekek körében, annak ellenére, hogy szemmel jól láthatóan élettelenek, de mégis: a báb megjelenése egy varázslat kezdete. Mirr-Murr szőre sem jelenik meg olyan formában, mint egy élő macskának, és nem is jár négy lábon, sőt még beszélni is tud. Persze ahhoz, hogy ilyen kedvelt figura legyen, a bábos játéknak, előadasmódjának is magával ragadónak kell lennie a hallgatóság számára. A jegyek, melyekkel személyiségét felruházta Csukás István: végtelenül barátságos, kíváncsi, tettere kész, és nagyon kalandvágyó. Kíváncsisága hasonló a gyermeki kíváncsisághoz, hiszen Mirr-Murr sem tud, és tulajdonképpen nem is akar úgy a papírhajókkal csatázni, hogy ő maga ne legyen csurom víz.

Úgy vélem, esztétikai szempontból ezek a bábok nagyon kidolgozottak, egyediek, hiszen tökéletesen látható és érezhető rajtuk a sok aprólékos munka, főként a báb arcának megformálása-

⁸ Lendvai Erzszi: A magyar animációs film <https://www.filmkultura.hu/regi/articles/essays/anim.hu.html> letöltés: 2024. 02. 13.

⁹ BBalázs: Stop Motion animáció <https://animaciosvideo.hu/stop-motion-animacio/> letöltés: 2024. 03. 10.

¹⁰ Varga Zoltán (2016): A magyar animációs film: intézmény – és formatörténeti közelítések, Szeged, Pompeji alapítvány

ban. A háttér, vagy a díszlet elemei is illenek a bábfigurákhoz, színvilágban és stílusban egyaránt. Ami még hangsúlyos, hogy a színek, amelyek szerepelnek a dekorációban, nem hivalkodóak, vagy túlzottan kirívóak, nem vonják el a figyelmet, de ennek ellenére jól láttatják magukat a háttérben. Így az összkép, amit kapunk, eleve bámulatos, és amikor a bábok megjelennek és játszani kezdenek, a gyermeki fantáziát és lelket magával ragadják.

2.4 Kortárs meseregények rajzfilmes adaptációi

A magyar rajzfilmgyártás kezdete 1948-1950 közé tehető, Macskássy Gyula vezetésével. A legelső kísérleti bábfilm Olcsai Kiss Zoltán: *Megy a juhász a számaron...* illetve a *Vitamin abc* volt. A közönségnek is bemutatott első magyar színes rajz-mesefilm *A kiskakas gyémánt félkrajcárja* volt. A magyar filmanimáció első szakaszát innen számítjuk, az alkotók első nemzedéke itt alakult meg, és a filmgyártás stabilizálódott. Dr. Matolcsy György, az Animációs Filmstúdió vezetője, igyekezett a legkisebbeket is elvarázsolni, és javarészt inkább a gyermeki közönség felé vette az irányt. Számtalan mese, regény, sorozat került adásba esténként a televízióban. Nemcsak hazai, hanem nemzetközi sikereket is elértek a mai napig ismert vagy emlékezetes mesefilmek. Hamarosan fordulat következett be a magyar animációs rajzfilmgyártásban, mégpedig 1959-ben Macskássy Gyula az eddigi alkotásaiban felfedezhető Disney-stílust gyökeresen kiiktatta a meséből. 1960-ban jelent meg a *Ceruza és a radír*, melyben teljesen más vonások, stílusok figyelhetők meg.¹¹

A következő hullám ugyanebben az időszakban indult, tartalmukban és formájukban is teljesen más irányzatokat felmutatva. Az Első aranykornak is emlegetik, hiszen az egyedi filmek jellemzőek erre az időszakra. 8-10 percesek voltak csupán, egyáltalán nem a gyermeki közönséget célozva, sokkal inkább a felnőttek számára érthető társadalomkritikákat fogalmaztak meg az új alkotások. Időközben egy vetélytárs bukkant fel a Pannónia Filmstúdió körül, így újabb kiutat kellett keresni, melynek hozadéka a *Mézga Család*, Nepp József és Romhányi József közös alkotása volt. A családi mesében szinte mindenki eltér az átlagos viselkedési normáktól, és hordoz valamilyen furcsa tulajdonságot, kiemelten egyetlen fiúkat, Aladárt. Minden epizód más és más jeleneteket dolgoz fel, de a való életből merít ihletet. Humoros, ám inkább a felnőttek számára, mert iróniából nincs hiány a mesében, de Kriszta balgaságait a gyermeki közönség

¹¹ Margitházi Orsolya: A magyar rajzfilmművészet, Az animációs film története 4/3 <https://filmtett.ro/cikk/az-animacios-film-tortenete-4-3> letöltés: 2024. 03. 02.

is tökéletesen érti. Az alkotás sikeresen befutott, nemcsak Magyarországon, hanem például vetítették Németországban, Csehországban is a 25 perces családi rajzfilmsorozatot. Ezután még számtalan epizód készült, melyek három szériát tudhatnak magukénak. De említhetnénk Romhányi József és Nepp József közös sorozatát, a *Kérem a következőt*. Megjelent még *Frakk a macskák réme*, mely az elsők között szerepelt, ami papírkivágásos technikával készült, ezt szorosán követte a *Kukori és Kotkoda* rajzfilm is. *Mirr-Murr kalandjaiból* egy 52 részes bábsorozatot láthatott esténként a célközönség Foky Ottó rendezésében, aki az első magyar bábfilm figura alkotói titulusát viseli.¹²

3. A bábos dramatizálás lehetőségei – rajzfilmes bábfigurák a színpadon

A bábmese figurák osztatlan sikere után, és nekik is köszönhetően egyre több figyelmet kapott az élő bábos előadásmód. A szakirodalmakat forgatva Végvári Viktória írását olvasva sikerült igazán azonosulnom ezzel az új jelenséggel. A tárgyak színháza egyenlő a bábszínházzal? Nos, tulajdonképpen igen. Középpontban a báb (nevezhetjük tárgynak is) áll. A néző és az előadó bábos is a tárgyra koncentrál. A szándék minden oldalról közös. A bábos a nézővel szeretné elhitetni, hogy a bábfigura él, a néző pedig ezt el is akarja hinni. Ez egy kimondatlan megállapodás előadó és befogadó között. A bábfigura animálásával gyakorlatilag összekapcsoljuk az élettelen az élővel. Bábot bármiből készíthetünk, de a választott anyag milyenségéhez mérten kell a lehetőségeinket behatárolni. Ezzel a tárggyal a bábos egyértelműen közlést ad le a befogadónak, a tárggyal manipulál, tehát kezdetét veszi a bábozás mint folyamat. Ilyenkor a bábos a játékával ezen a bábon keresztül közöl. A bábszínházi befogadás önmagában is egy rendkívül összetett, alkotói folyamat.¹³

¹²Pataki Sára: „Olyan, mint a vadnyugat: zenebona, ricsaj” – 55 éve költözött be az életünkbe a Mészga család <https://kepmas.hu/hu/mezga-csalad-55-eve-koltozott-be-az-életünkbe-macskassy-gyula-nepp-jozsef-magyar-rajzfilmsorozat-mezga-geza-hufnagel-pista> letöltés: 2024. 02. 13.

¹³ Végvári Viktória (2018) : Élő tárgyak színháza - közelítés a báb felé három lépésben, In: Drámapedagógiai magazin: A Magyar Drámapedagógiai Társaság periodikája, 2018. (27. évf.) 3.sz. 20-22.old

2 Saját készítésű kép

3.1 A bábjáték lélektana

Mészöly Miklós írásait olvasva egyre inkább úgy éreztem, hogy egy külön fejezetben említést kell tennem a bábjáték lélektanáról. Úgy vélem, ha egy báb(u) kerül a kezünkbe, akarva akaratlan is mozgatjuk, esetenként úgy beszélünk, mintha a báb szónokolna. Olyankor kilépünk a megszokott biztonságos és rendkívül megfelelni vágyó világi ideálunkból, és előcsalogatjuk a bennünk élő gyermeket. Bizony, ezek az érzések feledhetetlen emlékeket indítanak el bennünk, és rájövünk, hogy tulajdonképpen, igenis szükségünk lenne ilyen és ehhez hasonló helyzetekre, szituációkra. Éppen ezért vélem úgy, hogy az óvodás kisgyermekek lelkivilága és az óvodapedagógus között a báb tulajdonképpen egy összekötő hídként funkcionál. A bábjáték terápiás önkifejezésre ad lehetőséget, mert ahogy Mészöly írja, „nem kell nyíltan fölfednem, belevinnem magam a történésbe, hanem úgy tehetek, mintha nem rólam lenne szó (a színház, az élő színház kevesebb ennél, mert ott csak nézek, itt cselekszem, ez a szempont a te bábjátékodra vonatkozik, aki játszatsz elsősorban.)”¹⁴

Képzeljük magunkat egy bábelőadás nézőterére, ahol éppen a *Mirr-Murr kalandjait* mutatják be. A díszlet és a dekoráció jelzésszerű, vagy legalábbis nem a megszokott túlszűfolt és ezer színben pompázó tárgyakat véljük felfedezni a háttérben. A színek is egyszerűbbek, a szinterek nincsenek túldíszítve. Ennek ellenére mégis megjelenik, ami valószínűleg hangsúlyos lesz az

¹⁴ Darida Veronika (2020) – Báb vagy színpad? Mészöly Miklós bábszínháza
https://epa.oszk.hu/03400/03480/00039/pdf/EPA03480_jelenkor_2020_06_654-661.pdf letöltve: 2024.03.01.

előadás közben, akár egy tárgy vagy egy helyszín ismertetőjegye. Ahogy a bábok (szereplők) a szemünk elé kerülnek, teljesen megszűnik a semmitmondó háttér, és tekintetünk a bábót követi. Ez a bábu egyáltalán nem akkora, mint a valóságban, Mirr-Murr két lábon jár, beszél, haj van a fején, illetve nyakkendő a nyakában. Cseppet sem valóságos a kinézete, de akkor, ott, abban a szituációban ezzel egyáltalán nem foglalkozunk, csak engedjük, hogy a történet magával ragadjon. A kisgyermek is tudja, hogy amit ott lát, teljes egészében kitaláció, és ilyen a valóságban nem létezik, de képes arra, hogy előhívja a beleélő képességét, és átadja magát a bábelőadás csodálatos világának.¹⁵ Jan Švankmajer nagyon egyszerűen fejezte ki mindezt, ő a gyermekkor jelképének titulálta a bábszínházat. „A bábszínház világa a kisgyerekek számára a felnőttek világának alternatíváját jelenti. Ide viheti át s itt oldhatja meg azokat a problémákat, amelyekkel a való életben nem tud megbirkózni. Ráadásul ő uralja ezt a világot, ennél fogva ez a világ azért jött létre, hogy megvalósíthassa képzelete álmait. Ez az a tér, ahol valósággá válik, ami „lehetetlen” és összeegyeztethetetlen.”¹⁶

3.2 Bábos dramatizálás az óvodában

A bábos dramatizálásnak helye van és kell is, hogy helye legyen az óvodai életben. Számos kutatás, felmérés bizonyítja jótékony hatását a gyermeki személyiség kibontakozásában. Varázsa abban rejlik, hogy az élettelen felruhazza élővel, ezáltal vágyakat, problémákat fogalmaz meg, és segít ezek megoldásában. Talán éppen ezért olyan különleges. Nem telik el úgy egy nap, hogy ne halljam a gyermekek szájából, hogy: „a tévében csúnya mesét néztem, vagy tele volt szörnyeteggel, ami miatt éjszaka sírtam, mert nem mertem aludni...” ilyen és ehhez hasonló beszélgetésekkor merül fel bennem az a kérdés, hogy: Miért engedik a gyermekeknek, hogy válogatás nélkül mesefilmeket nézzenek? Millió villódzó képkocka vibrál a tekintetük előtt, időt és teret sem hagyván arra, hogy elképzelje azt, amit mindeközben hall a háttérből. Ezekkel ellentétben, egy bábos dramatizálás közben szerencsére nem éri ennyi felesleges inger a gyermek idegrendszerét. Az óvodai nevelésben számtalan formája lehet a bábos dramatizálásnak. Lehet ezt paravánnal vagy anélkül, kisebb színpaddal vagy csak egy leterített szőnyeggel. A kiegészítő kellékek nem kapnak hangsúlyt, ha háttér van, akkor rendszerint egyszínű, mintától tisztított anyagok ezek. De a lényeg minden formában benne van: a gyermek képes

¹⁵ Darida Veronika (2020) – Báb vagy színpad? Mészöly Miklós bábszínháza
https://epa.oszk.hu/03400/03480/00039/pdf/EPA03480_jelenkor_2020_06_654-661.pdf letöltve: 2024.03.01.

¹⁶ Jan Švankmajer (2019) - THE APOTHEOSIS OF PUPPET THEATER In: Art Limes, 16.évf. 4. sz. 17-20.old

arra, hogy életre keltse a bábót. Cselekedtetni, hangot hallat és mindezt természetesen a játékos-ság örömeivel végzi. Amikor egy ilyen folyamat beindul, akkor a gyermek szókinccse bővül, a képzelőereje határtalanná válik. Segít a gátlásosságot legyőzni, esetleges félelmeit kiadni magából, hiszen akkor abban a pillanatban nincs következménye annak, amit mond és tesz, mert akkor ő nem az a kisgyermek, aki a bábót tartja a kezében, hanem maga a báb. ¹⁷

Vekerdy Tamás *Belső szabadság* című könyvét már többször olvastam, és a nézeteivel is egyet tudok érteni, mivel roppant találóan megmagyaráz számtalan különös helyzetet, történetet, és ezekre teljesen logikus megoldást is kínál az olvasó számára. E könyvének „Kütyük” című fejezetében a mese fontosságát taglalja. Hasonlóképpen Kiss Györgyi fentebb idézett írásaihoz, Vekerdy öt területet emel ki, amelyet az olvasott, hallott, illetve a fejből mondott mesék fejlesztenek. Sok a hasonlóság a két írásban, azonban mégis más az út, melyen a szerzők eljuttatnak minket a célba. A nyelvi fejlődésben játszott szerepüket emeli ki először Vekerdy, értelem-szerűen a szókinccsbővülés, illetve a nyelvi struktúrák megértését is segítik a mesék. A kognitív fejlődés területein belül a gyors problémamegoldó képességben segít és a fantázia fejlesztését, fejlődését is stimulálja. A mese érzelmi fejlődésben játszott szerepét, úgy gondolom, nem is nagyon kell magyarázni, hiszen ha egy mesét olvasunk, számtalan érzés fut át rajtunk, az empátiától egészen a dühön át a szeretetig, bármi előfordulhat. A műveken keresztül megvalósuló szociális készségfejlesztés a társas viselkedést, a konfliktuskezelést, az esetleges tanulságok megfogalmazását is segíti. Ennél a mondatnál utalnék Csukásra, hiszen egyetlen egy meséje sem íródott tanulság, és az illetudó viselkedésre tanító szándéka nélkül. A legutolsó, amit Vekerdy kiemel, az a morális fejlődés, melyen belül főként az erkölcsi és etikus viselkedés kialakításának fontosságát hangsúlyozza. ¹⁸

A fejből mondott mese természetesen a legjobb, de ha könyvből mesélünk is, semmivel sem helyettesíthető a szülő vagy pedagógus által közvetített, hallott meseélmény. A gyermekek al-tatási idejében természetesen nem bábozok, hanem élőszavas mesét hallgatnak a kicsik. A ked-velt mesék közé sorolható a Mirr-Murr. A gyermekek és magam is nagyon szeretjük a kíváncsi macska történeteit, hiszen az epizódok rövidek, érthetőek, és ha nem is olvassuk ezt minden nap, akkor sincs baj, mert nem kapcsolódnak szorosan egymáshoz a fejezetek. Nagyon kedvelt fejezet A léghajó, Mirr-Murr tengeri csatát vív, illetve a fiúk körében a, Mirr-Murr a gólkirály.

¹⁷ Kiss Györgyi (2009) gyógypedagógus, logopédus: A bábjáték varázsa, Lurkó Világ magazin, tél, III. évf. 3. sz., Pannon Építőműhely Kft, Budapest

¹⁸ Vekerdy Tamás (2017): *Belső szabadság*, Budapest, Kulcslyuk kiadó

Szereplők a gyerekek körében igen ismertek, de ez nem is csoda, hiszen a nevük sosem bonyolult, többnyire mókás, vagy a viselőjének valamelyik tulajdonságát hordozza magában. Az epizódok kerek egész történeteket dolgoznak fel, mindig van eleje és vége is. A végkifejlet sosem rossz, mindig hordoz irodalmi eszközökkel felmutatott tanulságot, és a dolgok mindig a helyükre kerülnek. Fontosnak tartom még a nagycsoportos korosztály esetében, hogy délelőtt az óvodai nevelés keretei között elbábozzuk az egyik epizódot, vagy alvaskor élıszavas mesét halljanak Mirr-Murr kalandjairól. Így a befogadásban segít a délelőtti szabad játék, délután a csendes pihenő, majd az újabb játék, ahol a gyermek megkapja az esélyt a feldolgozásra, kimozgásra. Egy televízióban látott mesénél erre semmi esély. Nincs feldolgozás, nincs felszabadulás, nincs kimozgás. Helyette viszont van lassuló beszédfejlődés, függőség és helyenkénti agresszív viselkedés.¹⁹ Tudom, hogy a képernyők világát éljük, és tisztában vagyok azzal is, hogy mi magunk is nagyon könnyen a rabjává tudunk válni, hát még egy kisgyermek, ha nem vagyunk résen. Azonban ezt a tevékenységet jó irányba is át tudjuk fordítani. Például azzal semmi probléma nincs, ha a gyermek egy óvodai nap után otthon megkéri a szüleit, hogy nézzék meg az adott epizódot, amiről egész nap beszélgettek, báboztak, játszottak a figurákkal, mert neki az úgy tetszett. Véleményem szerint ez egy családi program is lehet, illetve segít a meseélmény elmélyítésében. Úgy gondolom, a televízió sem ördögtől való, de azt a minőségi időt, amit a felnőtt tölthetne a gyermekével, ne a képernyő pótolja.

4. Csukás István mesevilága

4.1 Csukás István életrajza

Kisújszálláson született 1936 április 2-án. Könnyűnek cseppet sem mondható, de annál boldogabb gyermekkorra volt. Elemi iskoláit is itt végezte. A háborút követően a békéstarhosi zeneiskolában tanult, hegedűművész szeretett volna lenni. Ez az időszak kedves volt számára, hiszen sokat olvasott, tanult és előadásokon szerepelhetett. Időközben a családja elszegényedett, elvesztették a kovácsműhelyt, édesapja építkezéseken kereste a kenyérre valót. Csukás nyaranta az apja mellett dolgozott. Az érettségi végeztével először a jogi-, majd bölcsészkarra járt az egyetemen. Tanulmányait nem fejezte be, idejét az írásnak szentelte, s hamarosan meg is jelentek első írásai, versei. A Fiatal Művészek Klubjának vezetője volt, majd a Művészeti

¹⁹ Vekerdy Tamás (2017): Belső szabadság, Budapest, Kulcslyuk kiadó

Alapnál, a Munkaügyi Minisztériumban, a Néphadsereg című lapnál dolgozott. A Magyar Televízió munkatársa volt 1968-1971-ig, dramaturgként, majd a gyermekhíradó csapatát erősítette. Ezt követően a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó főszerkesztője volt, majd az Új Idő című lapnál szerkesztőbizottsági tag lett 1989-1991-ig.²⁰

1969-ben megjelent az első *Mirr-Murr* kötet, amelynek akkor még a kiscsacsi volt a főszerplője, így a címe is *Mirr-Murr kalandjai - Egy kiscsacsi története* volt. Csukás nemcsak írt az ifjúságnak, hanem részt vállalt a gyermeklapok szerkesztésében is. Megalapították Kormos Istvánnal a Kincskereső című gyermeklapot. Rövidebb ideig a Kölyökmagazin bizottságának az elnöke, majd a Piros Pont főszerkesztője volt. 1975-ben feleségül vette Porga Máriát.

Korai költészete nem hozott számára sikert és hírnevet, ugyanis amikor versei a Szépirodalmi Kiadóhoz kerültek lektorálásra, nemes egyszerűséggel elutasították azokat, mert az akkori lektor véleménye szerint utánzatok és hiteltelenek voltak. Verseit ekkoriban átjárta a bú, a kilátástalan élet, a sivár mindennapok, a depresszív hangvétel és a pozitív végkifejlet elmaradása.

Ezután szemléletváltásra kényszerült, és ehhez nagyban hozzájárultak a felkeresések, melyek gyermekmese írásra ösztönözték. A korábbi borúlátó Csukás eltűnt, és belátta, sokkalta több lehetőség nyílik meg előtte. Azonban nem adta fel, és a továbbiakban a gyermekeknek szóló mesék mellett a felnőtteknek is írt verseket, de már cseppet sem a kezdeti melankolikus hangvételben. Végül a hatvanas évek derekán sorra jelentek meg gyermekmeséi, mesekönyvei, verseskötetei, verses meséi. Bemutatták az *Ágacska* című művét, majd további színdarabjait is. Élete egyik fő szenzációja volt, hogy a hollywoodi X. Televíziós Fesztiválon a Keménykalap és krumpliorr című játékfilmje a fesztivál Nagydíját és Az Év Legjobb Gyermekfilmje címet nyerte el.²¹

Csukás István számtalan díjban, kitüntetésben részesült. Többek között József Attila-díjat, Andersen-díjat, MSZOSZ-díjat, 1999-ben Kossuth-díjat, 2011-ben Prima Primissima-díjat, és 2017-ben a Nemzet Művésze díját is megkapta.

Hosszantartó betegsége végül győzedelmeskedett felette, így 2020 februárjában elhunyt Budapesten.

²⁰ Farkas László: Csukás István <https://dia.hu/dia-szerzok/csukas-istvan/eletrajz> letöltés: 2024. 02. 13.

²¹ Farkas László: Csukás István <https://dia.hu/dia-szerzok/csukas-istvan/eletrajz> letöltve: 2024. 02. 13.

4.2 Csukás István stílusa: tematika, nyelvezet, karakterek

Gyakran halljuk, olvassuk, hogy Csukás István minden korosztály számára alkotott valami igazán különlegeset, valami maradandót. Csukás képes volt egy mesén belül megszólítani gyermeket és felnőttet is egyaránt. Meséi sajátos humorával íródtak, azonban mögöttes tartalommal is átitatta őket, amely jelenthetett egy tanulságot, vagy egy teljesen más nézőpontra való rádőbentést az olvasónak címezve. A sorokat olvasva érzékeljük, hogy szókészlete, képi világa igazán gazdag. Ezen szavak egy részét a mai nyelvezet már nem használja, így a ma gyermeke nem feltétlen érti a szavak jelentését, de Csukás megannyi hangutánzó szót használ, melyek segítségével tökéletesen megérteti magát az olvasóval, illetve a hallgatósággal is. Szereplőivel nagyon könnyű azonosulni, hiszen senki sem tökéletes benne, azonban mindenki tisztában van erőnyeivel és gyengeségeivel. Felruhazza a tárgyakat is emberi tulajdonságokkal, és nem ritka, ha ezek meg is szólalnak, vagy beszélgetnek, cselekednek egymással. Az író mindent és mindenkit különleges névvel lát el, ami már önmagában is szórakoztató, de sokszor társul hozzá magyarázat is, hogy miért erre a névre keresztelték. Ezek a nevek aztán örök emlékü karakterek lesznek minden ember számára, akinek egyszer is a kezébe került Csukás egyik műve. A mesék hősei, illetve az összes felbukkanó szereplője hihetetlen fantáziával készült, hiszen megálmodójuk páratlan odafigyeléssel alkotta meg őket.²²

Csukás nemcsak a gyermekeknek, hanem a kamaszoknak is írt regényeket. Sajátos humora itt is vezetőszál, de már megjelennek a tinédzserkori csibészségek, álmok, a szabadság vágya.

Meséi tartalmilag a mindennapok apró-cseprő dolgairól szólnak, melyeket rövid fejezetekben, történetekben ismerhetünk meg. Az ilyen helyzetek mindenki számára ismerősek, de a mindig mosolygós írónak köszönhetően ezeket olvasván kicsit belőlünk is előhossa a mindig kíváncsi és érdeklődő kisgyermeket.

²²Nagy Andrea Flóra: Hová mész Picúr? – avagy mit adhatnak ma nekünk Csukás István történetei? <https://f21.hu/irodalom/gyermek-es-ifjusagi-irodalom/csukas-istvan/> letöltve: 2024. 02. 13.

4.3 Csukás István bábmeséi

Zsályaillat, sziget, emlékek, fehérpapír és minden reggel egy-egy leütött betű az írógépen. Megannyi kaland, melyeket a főhős téli tücsök, aki valamikor nyári tücsök volt, átélt. Csukás István szívéhez közel álltak az állatok, szinte minden meséjében megjelennek, akik kedves, barátságos tulajdonságokkal vannak felruházva és természetesen egyedi elnevezéseket kaptak, hogy a hallgatóság figyelmét még inkább felkeltsék. *A téli tücsök meséi* 1974-ben íródott. Főszereplője egy tücsök, aki a szigeten lévő hátizsák bal zsebébe bemászik, ahol elalszik, és legközelebb már egy komor szobában találja magát magányosan. Naponta kimászik a zsebből, elsétál az írógéphez, ahol egy-egy betű lenyomásával felidéz egy kalandot, ami a lenyomott formáról eszébe jut, és emlékeit 15 fejezeten keresztül az olvasó elé tárja. A történetek külön-külön is értelmet nyernek, hiszen a tücsök minden mese végén visszamászik a zsebbe és álomra hajtja a fejét. Az utolsó fejezetben összeolvashatjuk a betűkből kreált értelmes mondatot, a – Szigetre vágyom – kijelentést, melyet a szobába belépő kisfiú is elolvas és megígéri a főhősnek, hogy nyáron visszaviszi a szigetre. Ez a meseregény a gyermeki korosztály egészének szólhat. Egy óvoda és egy kisiskola is ugyanolyan kíváncsi hallgatóság lehet, hiszen egy kisebb gyermek képzelete kiszélesedik, ismeretei bővülnek, miközben megismeri csupa pofazacskó hősösgöt, a siklókigyót, a délceg hőscincért, vagy említhetném a háromlábú kutyát, vagy éppen a tüskeshátú sünt. A történeteknek magunk is a részeseivé válunk, hiszen Csukás itt is gondoskodott róla, hogy ha nem is teljesen, de részben azonosuljunk bizonyos szereplőkkel, és egy kis időre a bőrükbe bújhassunk. Minden részben van valami, amit tanít nekünk. Ilyen az önzetlenség, a figyelem, a kedvesség, a szeretet, a türelem és az összetartás. Ha kisiskola szemmel tekintünk erre a mesére, akkor is megállja a helyét. Nyelvezete könnyű, idegen szavaktól mentes, könnyen érthető mondatokkal átszőtt. Azonban itt már hangsúlyt kapnak a leütött betűk is, melyeket a tücsök naponta unalmában és kíváncsiságában lenyom az írógép billentyűzetén.²³

A téli tücsök meséiből láthattunk bábmesés adaptációkat is. Több feldolgozás került a közönség elé: készült olyan, amelyben csak egyszerű pálcikára erősített állatokkal játszották a mesét, és ahol a szereplők mozgatóit is láthattuk; illetve kidolgozott bábokkal is bemutatták, ahol már figyeltek a díszletre és a kellékekre. Azonban a tulajdonságok és a név itt sem változik. Szintén hasonló kidolgozást kapott Süsü is, aki egy középkori világban élő egyfejű sárkány, de

²³ Poós Zoltán: Tücsökgépző írógépre <https://meseutca.hu/2012/03/01/a-kis-tucsok-legnagyobb-kivansaga/> le-
töltve: 2023. 11. 28.

jóságos és lágyszívű. A figura a gyermeki test sémájára készült, így kicsit aránytalan a test és a fej mérete egymáshoz képest. A behemót sárkány mozgatásához általában három emberre volt szükség, de gyakorta volt egy helyben rögzítve, és csak néhány részét mozgatták. A mesében láthatunk még kesztyűsbábokat is felbukkanni, melyek igazán tükrözték Süsü nagyságát.²⁴

A legkisebb ugrifüles azonban már merőben más. Három főszereplője volt, Ugrifüles, Brekkencs és Tüskeshátú. Teljes testes kidolgozást kaptak a bábfigurák. Kezükbé, lábukba ólomdrótot húztak, melyek segítették a mozgatást, a fejüket parafából, testüket pedig fából készítették. A látvány érdekében bőrrel, illetve szőrrel vittek életet az arcokba, majd megfestették az arckifejezésüket.²⁵

4.4 A Mirr-Murr bábfigura megalkotása

A 60-as évek derekán a televízióban esti mesét olvastak fel színészek, színésznők a költségvetés szűkössége miatt. Csukás Istvánt is felkérték, hogy írjon néhány gyerekeknek szóló történetet, és így indult Mirr-Murr kalandja. Eleinte csak 10 epizód íródott, melyeket Rebró Mara színésznő előadásában hallhatott a közönség. Később már makettes meseként jelentek meg a Kiscsacsi történetei, melyeket Csukás mesekönyvvé formált és bővítette Mirr-Murral. Tehát eleinte nem is igazán a kandúr kapott főszerepet ezekben az epizódokban, hanem osztózott a szürke kiscsacsival. 1967-ben megjelent az Egy szürke kiscsacsi, majd 1969-ben pedig *Mirr-Murr, a kandúr* címmel lapozgathatták a gyermekek a könyveket. Az említett könyveken kívül, megjelent még kettő; *Pintyőke cirkusz, világszám!* illetve, *Mirr-Murr nyomoz Budapesten*. Ezek már kevésbé ismert történetek, számtalan új szereplővel gazdagodott a mesevilág, de a régiak is fel-felbukkannak bennük.

A mesekönyveket bábanimációs mesék követték. 1973. augusztus 11-én a Cicavízióban láthatták a kicsik először a kandúr történeteinek kezdetét. Mindösszesen 4 széria készült, mely 52 epizódot ölelt fel. Minden este egy-egy epizódot adtak a televízióban. Amint elfogyott a 13 rész, újabb és újabb szériákat kértek. A figurák menet közben természetesen koptak, szakadtak, így mindenből legalább 30 bábfigura sorakozott, hogy őket is bevessék az újabb kalandokba.

²⁴ Horváth Bálint: Alig győzött új mesehősöket kitalálni – Csukás István gyerekfilmjei <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/csukas-istvan-mesefilmjei> letöltve: 2023. 11. 28.

²⁵ Kiricsi Zoltán: Mirr Murr és Pege Aladár https://comment.blog.hu/2007/09/28/title_11876 letöltve: 2023. 11.28.

Ha összehasonlítjuk az epizódokat, nekünk is feltűnik, hogy bizonyos részekben Mirr-Murr feje még kisebb, a haja máshogy van, más az öltözete. Szerencsére a jelleme, karaktere ugyanaz maradt, akit megismertünk a kezdetek kezdetén. Természetesen, ami a legfontosabb, hogy továbbra is hallhattunk tőle olyan mondatokat, melyek tanító szándékkal közelítették meg a gyermekeket. Például, hogy zsebkendőbe illik tüsszenteni, vagy köszönés nélkül sehova nem lépünk be. Hogy a dolog ténylegesen kerek egész legyen, mindezt Halász Judit mesélte el, a maga bájos és végtelen kedves hangján. Éppen úgy, ahogyan egy édesanya esti mesét olvas gyermekének az ágya mellett ülve.²⁶

További szereplők:

- Kiscsacsi: Mirr- Murr állandó társa, akit Samunak hívnak, kék a bundája, a patája lakozott. Ajándékba kapták őt, majd a nagy öröm után egy virágtartó szélére biggyesztették, ahol ottfelejtődött. Kiscsacsi rendkívül kíváncsi, minden érdeklí, nagyon szeret barátkozni, soha nem bánt meg senkit, azonban mindenben az igazságra és a tisztességre törekszik, roppant illemtudó, de cimboráit sem hagyná el sosem, így minden kalandban velük tart. A történetekben öreg, bölcs csacsi érzést kelt az olvasóban.

Egy kiscsacsi története című könyvben néhány fejezet csak az övé, vagy legalábbis a legnagyobb hangsúlyt ő kapja az összes szereplő közül. Ez nem is csoda, hiszen ahogy írtam fentebb, eleinte Csukás a kiscsacsiról kezdett írni, majd Mirr-Murr csak utólag csatlakozott, és vált főszereplővé.

- Légy: Különös ismertető jele nincs, a szobában repked, Mirr-Murr vadászik rá, azonban kiscsacsi a pártfogásába veszi, így barátságot kötnek egymással. Ha jelen van kalandjaikban, rendszerint zavaró tényező Mirr-Murr szemében, ám ha nincs velük, bizony hiányzik a csapatból. Szereti kinevetni, kigúnyolni Mirr-Murrt, de a harag hamar elszáll kettejük között. Főszerepet nem, inkább mellékszerepet kap a műben. Amivel kitűnik a sorból, az az, hogy különleges nevet nem kapott az írótól, csak a légy ismertetőt használja.
- Cin-Cin: A macskák réme. Igazi félénk, elesett kiséger karakterét ismerhetjük meg a személyében. Mirr-Murr szeretné levadászni, de Cin-Cin minden bátorságát összegyűjtve felülkerekedik, így a harciasság elillan, de szerencsés fordulatot vesz a dolog, hiszen Mirr-Murr inkább vele is barátságot köt.

²⁶ Kiricsi Zoltán: Mirr Murr mindenben az első https://comment.blog.hu/2007/09/13/title_11108 letöltve: 2024. 02. 13.

- Paprikajancsi, Bóbice, Csinnadratta: Három cimbor, Paprikajancsi, a néger baba és az ólomkatona. A találkozás után kalandjaik innentől kezdve közösen folytatódnak. Nemcsak a karaktereik érdekesek, hanem a nevük is, hiszen egy néger baba nem igazán tartózkodik egy ólomkatona társaságában, de mindenesetre jól megértik egymást, azonnal befogadják Mirr-Murrt és kiscsacsit a köreikbe. Nagyon szeretnek színházasdit játszani, ahol mindenki bemutathatja a legjobb tudását a számára legkedvesebb dologban.
- Morzsa: A baromfiudvar őrzője, hamar barátságot köt az új lakókkal. Mirr-Murr kalandjai I. illetve II. kötetet összekapcsoló epizódjaiban felfedezhetjük őt is. Kitüntetett szerepe nincs, általa ismerhetjük meg Slukk Ödönt.
- Slukk Ödön: Természetesen ő is kitalált figura, emberalakot kapott, házaló, régiséggyűjtő. Mirr-Murr az Ödön által választott kabát zsebében rejtőzik, így vonatra száll vele, és a cimborákat hátrahagyva új kalandok után ered.
- Oriza-Triznyák: A kéményseprő elkóborolt macskája, aki a Kóbor Macskák Világszervezetébe szeretne bejutni, immár újdonsült barátjával Mirr-Murral, akivel próbatételek sorait kell kiállniuk kalandosnál kalandosabb helyzetekbe sodródva. Közben igazi barátság szövődik kettejük között, míg végül Mirr-Murr elhívja magával vissza a régi barátaihoz a baromfiudvarba, így újból a dobozba kuporodnak, és visszatérnek az otthoniakhöz.

A Mirr-Murr történeteket láthatjuk bábos animációban, bábszínházban, vagy képes meseköteteken. Roppant sokrétű ezeknek az epizódoknak a feldolgozása és érdemes is kihasználni minden lehetőséget, melyet a bábfigura nyújt. Elöljáróban saját bábos tapasztalatként említeném, hogy ahány helyzet adódott, annyi féleképpen tudtam mozgatni, életre kelteni, játékba vinni a macska bábót. Volt, hogy csak a kosárban üldögélt, aztán ahogy az ernyő elé tettem a díszletet, életre keltettem vele a figurát, vagy a díszlet mögül kukucskált ki a közönség felé. A báb sokféle anyagból készült, megalkotásához a horgolós technikát választottam. Mivel számtalan leírást lapoztam fel arról, hogy hogyan készült az eredeti Mirr-Murr, így ebből mérítve magam is drótot húztam a testbe, hogy a figurám tudjon mozogni, könnyebben hajlíthatom. Ezzel a plusz töltelékkel közelebb került a valóságoshoz.

Készítettem már kesztyűt, illetve ujjbábokat is, melyekkel azért szeretek dolgozni, mert könnyebben tudom mozgatni. Ha éppen nem használok bábnak, akkor a dekoráció elemei is

lehetnek. Azonban ez a téma megkívánja, hogy ne csak egy aprócska ujjal mozgatható macska legyen a középpontban, hanem egy teljes testes bábfigura.

5. Az óvodai mesetervezet és tevékenység bemutatása

Ahogy már fentebb is említést tettem róla, saját magam, illetve a környezetem szórakoztatására nagyon szívesen forgatom a könyveket, legyen az képeskönyv, mesekönyv, kisebb regények. Az óvodai csoportban is rengeteget hangsúlyozom, hogy mekkora kincs egy jól választott könyv alaposabb megismerése. Éppen ezért nagyon gyakran leveszek egy-egy könyvet a polcra és a szőnyegre ülök vele, ahol pillanatokon belül rengeteg kíváncsi szempár figyel, és érdeklődést mutat a könyv tartalma iránt. Természetesen van olyan is, amikor egy könyv többször előkerül, de a legkedvesebb számomra, amikor a gyermekek kérik, hogy képeskönyvet lapozzunk, és beszéljünk róla. Véleményem szerint ez nem csak azért fontos, hogy új ismeretekre tegyenek szert, hanem azért is, hogy merjenek bátran beszélni, és a mondatoknak legyen eleje és vége.

Amikor összeállt a mesedramatizálás megvalósításának terve, vagyis hogy hogyan is képezem el a foglalkozást, az ernyőt gondoltam a legérdekesebbnek. Annyi, de annyi lehetőséget rejt magában, hogy sajnáltam volna elszalasztani. Emellett pedig valami újat is szerettem volna mutatni, hiszen (lentebb részletes kifejtést adok a témáról), ebben az óvodában hagyománya van a mesedramatizálásnak. Tudván, hogy az összes csoportban előadom, az esernyő díszletét is ehhez igazítottam. Kiscsoportban egyszerű formatervezésű, kevésbé aprólékos elemeket helyeztem az ernyőre, nem is került fel minden, míg a középső csoportban egyre több, végül a nagycsoportnál lett teljes a kép. Az biztos, hogy az esernyő rendkívül könnyű, és nem stabil, de éppen ezért gondoltam, hogy ez lesz a léghajónk, hiszen könnyedén mozgatom, és a gyerekek is elbírják, ha szeretnék kipróbálni, természetesen a felügyeletem mellett.

Ismervén a csoportok képességeit és összetételét, elég sokrétű feladatot jelentett mind az előkészületi fázis, mind a dramatizálás megvalósítása, de nem bántam, hiszen abban biztos voltam, hogy sikerül mindegyikben egy igazi kalandos utazást tennünk Mirr-Murral és kiscsacsival.

A mesetervezet felépítése

Tevékenység vezetője: Dörögdi Viktória - óvodapedagógus hallgató

Csoport: kiscsoport

Tevékenységi forma: mesélés (bábelőadás)

Tevékenység ideje: 2023. 10. 04.

Tevékenység tartalma/témája: Csukás István: *Mirr-Murr kalandjai, A léghajó*

A tevékenység előzménye: Közlekedési járművek, földön-vízen-levegőben, megfelelő helyre helyezése

A tevékenység célja: Irodalmi nevelés, irodalmi élmény nyújtás. Mesetudat elősegítése, közösségi érzés elősegítése

A tevékenység feladatai:

Nevelési feladatok: Irodalmi élmény átélése, a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi és szociális intelligencia fejlődésének elősegítése.

Didaktikai feladat: mesetudat elmélyítése, kitartó figyelem erősítése

Képesség - és készségfejlesztés: szókincsbővítés, képi gondolkodás fejlesztése, szövegértés, metakommunikáció fejlesztése

Alkalmazott módszerek, eljárások: bemutatás, beszélgetés, szemléltetés, motiválás, cselekedtetés, magyarázat, értékelés

Eszközök: báb, plüss állat, kosár, esernyő

A mese kidolgozása:

I. Szervezési feladatok: Szabad játéktevékenység (babakonyha, autós szőnyeg) alatt, a mese helyszínének kialakítása a szőnyegen. Odakészítem a kellékeket, bábokat, esernyőt.

II. Motiváció:

Motiváció: Mirr-Murr bábbal a kezemben, néhány kisgyermek arcát megsimogatom, majd a boldog felismerés után elindulunk a szőnyegre, hogy jobban megismerjék a főhős macskánk aktuális történetét. „Szervusztok, gyerekek! Ugye nem gondoltátok, hogy kihagyom a mai látogatást nálatok? Képzeljétek, egy fantasztikus utazáson voltam. Szeretnétek meghallgatni? De előtte beszéljünk azokról a járművekről, amelyek a levegőben mennek. Én már utaztam léghajóval. Szeretnétek hallani a kalandomat? Akkor hallgassátok meg, nagyon izgalmas lesz.”

III. Mese bemutatása: 15 perc

a. Bevezetés: **Csukás István: *Mirr-Murr kalandjai. A léghajó.***

Szép napfényes délután volt. A kiscsacsi a virágtartón állva nézegette egy betévedt napsugár útját. A vékony csík először a szőnyegen futott végig, majd felmászott a falon, megcsillant a fényképen, s végül megpihent a csilláron. „Érdekes – gondolta magában a kiscsacsi -, szárnya sincs, mégis fel tud menni a csillárig!”

A mesére hangolódást követően, az esernyő mögül kezdem a történetet, ahol még kiscsacsié a főszerep. Jól artikulálva kezdek bele, emelt hangnemben, hogy akit érdekel a mese, figyelemmel tudja követni. Természetesen a hangom elváltoztatom, minden szereplőt más-más hangon szólaltatok meg.

b. Bonyodalom:

A nézelődést Mirr-Murr zavarta meg. Bejött az ajtón, valami furcsa gömb volt nála, a feje fölött tartotta. A kiscsacsi megszólította: - Nézd csak, Mirr-Murr! A napsugár! Szárnya sincs, és mégis repül!

Mirr-Murr nem sok ügyet vetett a napsugárra.

-Tudod mit – mondta -, mi is fogunk repülni.

A kiscsacsi elámult, és nagyon izgatott lett.

-De hát, hogyan? – kérdezte. – Nincsen szárnyunk.

-Látod ezt? – szólt Mirr-Murr a gömbre mutatva.

-Mi ez? – kérdezte a kiscsacsi.

-Ez lesz a mi szárnyunk! – felelte Mirr-Murr.

A kiscsacsi nézegette a gömböt, de hát az sehogyan sem hasonlított a szárnyra. A légynek – hiszen jól megfigyelte – egészen másmilyen szárnya volt.

Ám Mirr-Murr nem sokat magyarázkodott, csak foghegyről vetette oda, hogy ez léggömb, minden gyerek tudja, s azt is, hogy ha elengedik, fölrepül. Munkához is látott rögtön, a léggömböt a virágtartóhoz kötötte, és előhúzta a kalapdobozt, a sarokból, ki dobta belőle a kalapot, s így szólt:

-Na, ez jó lesz. Ez lesz a kosár!

A kiscsacsi ott téblábolt körülötte, mindenképpen segíteni akart. Nagyon szeretett volna repülni. Mirr-Murr madzagot fűzött a kalapdobozba, s rákötötte a léggömböt.

-Szállj be gyorsan! – kiáltotta a kiscsacsinak.- Indulunk!

Szüneteket tartva érzékeltetem a gyermekekkel a szerkezeti részek tagoltságát. Itt is tartom az artikulált beszédet. Amikor csak mesélő szerepet töltök be, akkor a hangom lejjebb viszem, lassabban mondom, ezzel is érzékeltetve a különbséget, hogy most csak történetmesélés zajlik, a szereplők párbeszéde nélkül.

c. Kibontakozás:

A kiscsacsi dobogó szívvel mászott a kalapdobozba, Mirr-Murr utánaugrott. Vártak, ám a kosár nem mozdult.

A kiscsacsi megkérdezte:

-Igazán fogunk repülni?

Mirr-Murr zavartan nézelődött, rázogatta a kalapdobozt, aztán felderülve a fejére csapott.

-Hát persze – mondta -, elfelejtettem eloldani!

-Eloldotta a léggömböt a virágtartóról, és a kalapdoboz, csodák csodájára, emelkedni kezdett!

A kiscsacsi borzasztó izgatott lett.

– Repülünk! – suttogta. – Repülünk, mint a légy.

Mirr-Murr bólintott, és kormányozgatta a léghajót. Ha jobbra dült, jobbra mentek, ha balra dült, akkor balra.

A szekrény sarka felé igyekeztek, s szerencsésen ki is kötöttek rajta. A kiscsacsi borzongva pillantgatott lefelé. Megnézte a szőnyeget, az ágyat, a székeket s a virágtartót. Csodálatos volt ilyen magasból látni őket!

Közben Mirr-Murr kutató pillantásokkal nézett körül a szekrény tetején. A legyet kereste.

A tárgyak és bábok segítségével vezetem tovább a mese szálát, természetesen már nem ülök egyhelyben, hanem az érdeklődés fenntartása érdekében utaztatom a bábokat a szöveg szerint.

d. Tetőpont:

A légy gyanútlanul aludt. Lábát a feje alá húzta, szárnyával betakarózott. Mirr-Murr, mikor észrevette, kiugrott a kalapdobozból, és elindult a légy felé. Ám a kalapdoboz is elindult a lendülettől, egyre távolabb repült a kiscsacsival a szekrény sarkától.

Mirr-Murr ott maradt a szekrény tetején, s a légy is felébredt, megzavarodva zümmögött, mikor meglátta Mirr-Murrt, aztán gyorsan elrepült.

A léghajó a csillár felé tartott. A kiscsacsi boldogan kapaszkodott a dobozba. „Most megnézem a csillárt” – gondolta magában.

De aztán eszébe jutott Mirr-Murr. Hiszen ő ott maradt a szekrény tetején. Látta is, hogy integet neki a kandúr kézzel-lábbal, meg kiabál, hogy: „Hahó, gyere vissza!”

Igen ám, de hogy?

Mirr-Murr valamit mutogatott, hogy dőljön jobbra meg balra.

A kiscsacsi még egyszer megnézte a csillárt. „Pont olyan, mint letről – gondolta magában –, csak nagyobb.” Aztán jobbra dőlt meg balra, s szépen visszakormányozta a léghajót a szekrény tetejére.

Mirr-Murr boldogan beleugrott, megölelte a kiscsacsit örömeiben.

– Már azt hittem, hogy itt fogom tölteni a telet – mondta.

Folyamatosan játszom a hangommal, az adott szituációhoz mérten gyorsan, illetve lassabban beszélek. De végig jól artikulálok. A szöveg közben a figyelem fenntartása érdekében néhány segítségkérő szót kiálltok a gyerekek irányába.

e. Megoldás:

– Bízd csak rám! – mondta Mirr-Murr, azzal elővett egy gombostűt, s beleszúrta a léggömbbe. A levegő lassan szivárogni kezdett a léggömbből, ők pedig szépen leereszkedtek a szőnyegre.

Igaz, leszállásnál egy kis baj történt, mert pont a kalapon kötöttek ki. Mirr-Murr azonban nem sokat törődött vele, belegyömösölte a dobozba a kalapot, a léggömböt meg hóna alá csapva, elbúcsúzott a kiscsacsitól.

A kiscsacsi sokáig merengett még a repülésen. Mosolyogva nézte a csillárt. „Ott voltunk – gondolta magában. – Lepipáltuk a legyet!”²⁷

A végéhez közeledve a beszédtempót lassítom, a hangom halkítom. A szereplők segítségével további lehetőségeket kínálok fel a gyermekek számára.

Az előadás előtt igyekeztem visszautalni az előző napokban megismert járművekhez, így mindenki bekapcsolódott a kezdeti beszélgetésbe, mert véleményem szerint ahányan vagyunk, annyiféle látásmóddal rendelkezünk, és abból még rossz nem származott, ha megismerjük egymás gondolatát. A macska báb, segítségemre volt, hiszen még azok a gyermekek is bátran és hangosan szólaltak meg - akár a macskára, akár rám nézve - akik szégyenlősebbek társaiknál. Közben említést tettem az esernyőről, és arról, hogy egy igazi történet van rajta, és jól figyeljenek, mert a kalandunk kezdetét veszi egy léghajóban. Időközben Mirr-Murr már türelmetlenül várta, hogy kalandját elmesélje a közönségének, és elkezdtem mondani a történetet. Ahogy haladt a mese, úgy fordítottam az esernyőt, így éppen az adott jelenet volt felül jól látható, melyet a macska segítségével mutattam a gyermekeknek. Személy szerint annyira nem kedvelem, amikor csak ülünk egyhelyben, és mi magunk nem cselekszünk, így amikor ahhoz a részhez értem, hogy a léghajóval utaznak, jeleztem nekik, hogy húzódjunk össze mi is, hiszen a kosarába beférünk mindannyian, és repülünk Mirr-Murral és a kiscsacsival. Természetesen mi is a szekrényen felejtettük szegény kíváncsi macskát, de szerencsésen visszakanyarodtunk érte. A kalandunk végeztével kiscsacsitól és a légytől búcsút vettünk, de Mirr-Murr az asztalhoz hívott minket, ahol színes gyurmák vártak ránk rengeteg állatformával, illetve járművek sokasága. Gyurmázás alatt sokat beszélgettünk a léghajós kalandunkról, közben néhány bátor felfedező gyurma helyett a bábokkal és a léghajóval folytatta már saját igazi kalandját a szőnyegen.

²⁷ Csukás István (2015) : Mirr-Murr kalandjai I. , Kiadó: Könyvmolyképző kiadó, Szeged

3 Saját készítésű kép

Középső csoport

Célom az volt, hogy ugyanazt a mesét meséljem, dramatizáljuk minden csoportban, de egyértelműen figyelnem kellett a korcsoportra és az összetételére. Jól ismervén a középsős gyermekeket, úgy határoztam, hogy Mirr-Murr mellé a legyet és a kiscsacsit is magammal viszem. Az esernyő ugyanúgy központi elem maradt, de igyekeztem úgy alakítani a mesét, hogy inkább egy bábelőadás kerekedjen ki belőle.

Mire a mosdóból visszaértek, berendeztem a színpadot és a páholyt, ahol a közönség helyet tudott foglalni. Mirr-Murr nagyon érdeklődő volt ebben a csoportban is, hiszen a gyermekek felé szegezte a kérdést: - Ki volt már színházban? – és ezen felbuzdulván mindenki izgalommal foglalta el a helyét. Megbeszéltük azt is, hogy hogyan illik viselkedni egy ilyen helyen. Az esernyőt az asztalra tettem, amit csak azután nyitottam szét, miután mindenki elhelyezkedett. Először bemutatkozott minden bábfigura, hiszen ők ebben a csoportban még nem jártak. Ezt követően pedig kezdetét vette az utazásunk. Hangosan kezdtem bele, a figyelemfelkeltés céljából, a figurákat lassan mozgattam, mindenre elegendő időt hagyván. Ahogy haladt a mese, itt is egyre inkább érzékeltettem a hangommal, hogy most zűrös kanyar következik, vagy éppen nagyon kell koncentrálni, hogy zökkenőmentesen sikerüljön a mentési akció és a földet érés. Az ernyő itt is a levegőbe repült, melynek fonott kosarában a két cimborá utazott, így egy kisebb kitérővel a közönség közé is berepültek, hogy még inkább bevonjam őket, és érezzék, hogy ők is részesei a bábelőadásnak. A sikeres landolás után az ernyőt összecsuktuk,

a két barát visszamászott a kosárba, ahonnan még pár szó erejéig kikukucskáltak, majd indultak következő kalandjukra.

4 Saját készítésű kép

Nagycsoport

A nagycsoportosok, a szó legszorosabb értelmében nagyok, hiszen ők aztán tényleg iskolaérettek. A csoport nagyon alacsony létszámú, egészen családias volt velük a délelőtt. Kisebbséget okozott, hogy nekik hogyan adjam elő a választott mesét, de végül arra jutottam, hogy először megbeszéljük, hogyan szoktak ők otthon mesét hallgatni, vagy milyen szokások vannak a családjukban a meseolvasásnál. Miután mindenki elmondta, amit szeretett volna, megkértem őket, hogy csendesedjünk el, van nálam egy csengettyű, amit egymás kezébe fogunk adni, és miközben a másik szemébe nézünk, finoman megrázzuk, és azt mondjuk, hogy: itt vagyok! Amint a kör bezárult, megkértem őket, hogy semmi másra ne figyeljünk, csak a történetre. Nem beszéltük át a mesét, hanem a zsákomból elővettem néhány olyan dolgot, ami az utazás során is megjelent. Miután felismerték, hogy az előbb hallottak például a kalapdobozról, vagy a spárgáról, megkérdeztem őket, hogy: Lenne kedvük előadni a mesét? Annyi szereplő nincs benne, ahány gyermek van, de mindenkinek jutott feladat, így a csapat teljes egésze hoztátett a mi Mirr-Murr mesénkhez. Az ernyőn fent hagytam a mese indulását, majd megkértem őket, hogy állítsuk össze újból a kalandos utazást. Miután elkészült, úgy gondoltam, az esernyő csak díszlet lesz, és a mese az egész csoportszobában történik. Mindenhova közösen mentünk, a mesélő én voltam, de előtte egyeztettünk, hogy ki melyik szerepet szeretné vállalni. A szöveghez nem ragaszkodtunk, a gyermekek úgy fejezték ki magukat, ahogy akarták. Készítettem fejpántokat, melyeken csak a szereplő feje volt látható, így ezzel is tudtuk, ki melyik szerepet tölti be. A mesénk végeztével közösen elpakoltunk és Mirr-Murr megígérte, hogy visszalátogat a csoportba, hiszen nagyszerű volt velük utazni.

5 Saját készítésű kép

6. Reflexiók

Kiscsoport

Ez a csoport elég nagy létszámú, a beszoktatás folyamatos, így nagyon megosztó volt a közönség. A figyelem egészen jól fenntartható volt, nagyon jól látszott, hogy kik a régebbi gyermekek, és kik az újak. Ők inkább mellettem helyezkedtek el, minden rezzenésemre figyelve, míg a régebbi társaik folyamatos kérdéseket intéztek hozzám. Az időt emiatt nem sikerült tartanom, de nem éreztem, hogy a mese rovására ment volna, hiszen ahogy alakult a történet, úgy csendesedtek el a gyerekek, és kezdték beleélni magukat a kirándulásba. Ez számomra pozitív és megnyugtató visszajelzés volt. Ők a szőnyegen helyezkedtek el, mindenki úgy és ott, ahol akart; gyakran változtatták a helyüket. Jól megfigyelhető volt, hogy kik azok, akik előszóban hallanak mesét, és kik azok, akik a televízió előtt ülnek és mereven néznek a képernyőre. Akik az utóbbi csapatba tartoztak, teljesen értelmetlenül néztek rám, amikor arra kértem őket, hogy repüljünk közösen Mirr-Murral és a kiscsacsival. Aztán feloldódtak és belejöttek, de itt igazán szükség volt a motiváció minden formájára. Összességében sikerült kiviteleznem, amit elterveztem, sőt, bizonyos részeken jobban és gördülékenyebben ment, mint vártam.

Középső csoport

A középső csoportban gyakori vendégek a bábok, de meseernyővel még ők sem találkoztak. Külön élvezetes volt, ahogy meglepődtek és rácsodálóztak, hogy ilyen is létezik. A figyelem végig fennmaradt, nagyon érdeklődő csapat volt. Igazi beleélést tapasztaltam, hiszen hangokat hallattak, felnevettek, dőltek, ahogyan a léghajó kanyarodott, kiabáltak Mirr-Murnak. Számomra ez nagyon nagy megerősítés volt abban, hogy jól döntöttem, amikor az ernyőre esett a választásom. Ők már ügyesen levonták a konzekvenciát a meséből, sőt figyelmeztették a kiscsacsit, hogy elhagyta Mirr-Murrt a léghajóból. A végén szándékosan nem beszéltük át a történetet, de a mese hatása alatt álltak és maguk között a viccesebb jeleneteket ismételték, idézgették a szereplők mondatait. Néhány kislány azonnal papírt és ceruzát vett elő, és a kalandot igyekezett lerajzolni. Az alkotásokat megvártam, egészen felismerhető léghajók születtek, sőt egyikőjük még a virágtartót is lerajzolta, melyen a csacsi üldögélt. Egy kisfiú, aki végig a léggel volt elfoglalva, mert szerinte a légy zavaró tényező a történetben. Összegezvén: nem tudnám megmondani, hogy melyikünk érezte jobban magát, a gyerekek vagy én, de egy biztos, ha a közönség megfelelő, akkor az előadás zökkenőmentes lehet.

Nagycsoport

Ahogy említettem, ez a csoport a korához képest nagyon fejlett, és igazán tájékozott mindenben. Valószínű a kevés létszámnak is betudható, de javarészt egyke gyermekek vannak a csoportban, így talán otthon is kellő figyelemben részesülnek. Őszintén nagyon izgultam, mert ismervén a társaságot, ha valami nem elég izgalmas, akkor nyíltan megmondják, hogy ez unalmas a számukra. Bíztam benne, hogy nem így fog elsülni. Sok dologról beszélgettünk először, többen mondták, hogy anya mesél otthon, és apa nem. Ebben a körben kivétel nélkül mindenki az édesanyját említette. Ezen meglepődtem, mert úgy gondolom, néha az is kell, hogy halljon apa által mondott meséket, nem csak az anyukától. Néhányan megosztották velem azt is, hogy az anyukájuk nem ér rá olvasni, ők a telefonon néznek rajzfilmeket, de bevallották, szoktak nézni csúnya meséket is. Ezen a ponton éreztem úgy, hogy eljött a csengettyű ideje, és elindítottam a kört, az átadással és az: - itt vagyok – kijelentéssel. Hihetetlen volt látni, hogyan változnak. A nyüzsgő szószátyárok hirtelen csendes, nyugodt gyermekekké váltak. A mesét figyelmesen végighallgatták, nem sokat kellett koordinálnom a dramatizálást, mert olyan jól rá-

éreztek, hogy mit is szeretnék csinálni. Meglepő volt hallanom, ahogy egymásra osztják a szerepet ép érvekkel, hogy miért lenne jobb, ha inkább más lenne a Mirr-Murr. A csoportból még néhány tárgyat bevontunk díszletnek, és igazi színházi hangulat kerekedett. A szerepeket lelkiismeretesen játszották, senki sem bohóckodott, inkább segítették egymást. A legnagyobb tapasztalatot ebben a csoportban vontam le. Sajnos a mesemondás, mesélés hiánya mellett, az élő szavas beszélgetés is kezd divatjamúlt lenni, így a gyermekek is nehezen kommunikálnak egymással, elfelejtenek mondatokat alkotni. Ez a dramatizálás pontosan erre hívta fel a figyelmem. Egy olyan légkört és miliőt teremtett körénk, amelyet egyszer mindenkinek át kellene élnie. Érezhetően a gyermekek a legjobb oldalukat és énjuket adták, megszűnt a külvilág, csak utaztunk a csoportszobában, néhány köztes állomást beiktatva, hogy a kaland még ne érjen véget...

Sokszor látok unatkozó gyermeket, vagy olyat, aki nem is tudja, hogyan kell játszani. Vagy egyszerűen utál óvodába járni. De miért is? Jogosan tesszük fel a kérdést. Az előadás alatt nem arra gondoltam – én, felnőtt – hogy éppen mit fogok főzni, ha hazamegyek vagy hasonló teendőkre, hanem akkor ott jelen voltam, ahogy a csengettyűnél beléptünk, és teljes odaadással vettem részt az egész produkcióban. Az az érzés fogalmazódott meg bennem, miután kijöttem a csoportszobából, hogy merjük megélni a pillanatot, és tudjunk igazán gyerekek maradni, ha a helyzet úgy kívánja. Már pedig egy óvodában szükség van rá, hogy képesek legyünk igazi társként viselkedni a gyermekekkel - hiszen másra is- de erre aztán igazán nagy szükségük van.

7. A bábos dramatizálás hagyományai a Kerekerdő Evangélikus Óvodában

Ez egy ma is élő hagyomány, mely igen régi múltra nyúlik vissza. Még gyermekkoromból emlékszem, hogy az akkori dolgozók is rendszerint kedveskedtek a gyerekeknek bábelőadással, a dramatizálás különböző formáival kápráztattak el minket. Szerencsésnek érzem magam, hogy felnőttként újból részese lehetek ezen produkcióknak, ugyan már a másik oldalról.

Nem telik el úgy nevelési év, hogy legalább három-négy olyan előadás legyen, amelyben felnőttek a szereplők. Ilyenkor ez nagyon komoly háttér munkát igényel, hogy a végeredmény mindig sikeres és pozitív legyen. Gyakran történik az is, hogy a gyermekek újbóli játszást kérnek, mert annyira élvezték, és sikerült nekünk és nekik is azonosulni a történetekkel. A mesék kiválasztása a legnehezebb feladat. Ha döntés születik, akkor utána kell nézni, hogy az adott

mesének hány feldolgozása létezik, és igyekszünk azt választani, amelyik hozzánk és a gyermeki lélekhez is közel áll. Ilyenkor a díszletet mi magunk készítjük el - a tornaszoba a helyszíne- igazi színházi hangulatot igyekszünk kelteni. Az öltözékünket is együtt készítjük, azonban ezeket sosem vesszük túlzásba, inkább csak a tipikus ismertető jegyekkel ruházzuk fel magunkat. Az előadás alatt átszellemülünk, mindenki igyekszik a legjobb színészi énjét beleadni. A rengeteg csillogó szempár és hangos gyermekkacaj a legjobb fizetség ezekért a produkciókért.

Az előadásokon felül kiemelném még azt is, hogy a csoportokban is jelen van a dramatizálás a mindennapokban. A gyermekek jól ismerik a meseszönyeget, a mesepárnát, a mesekötényt, illetve a szakdolgozati témám által a meseernyő fogalma is beépül az óvoda hagyományaiba. Minden csoportszobában van mesesarok, itt ládákból találhatnak a gyermekek maskarákat, amiket az óvodapedagógus cserél, bővít, mindig az aktuális témához kapcsol, de állandó darabok például, az orvosi felszerelés vagy a rendőr, tűzoltó jelmez. Vannak csak fejre rögzíthető elemek, de akadnak teljes alakos ruhák is. A csoport életkorához mérten rendszerezik a felszereléseket. Kiscsoportban a láda bábokkal, újjbábokkal van töltve, melyek a nap folyamán többször előkerülnek.

Az óvodapedagógusok szívesen és bátran használják a felszereléseket, és természetesen nagyon sok a saját készítésű, kifejezetten az adott csoporthoz igazított eszköz. Aminek még hangsúlyt adnék, az az, hogy nemcsak az anyanyelvi tevékenységekben jelennek meg a bábok, hanem tulajdonképpen bármelyikbe beleszöhető, és a gyermeki figyelem így jobban fenntartható, kitartásra ösztönző szereppel bír. De az anyanyelvi tevékenységnél maradva, rendszerint lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek arra is, hogy egy-egy mesét mi magunk a csoportban dramatizáljunk el, egy közösen választott módszer szerint. Ez a forma leginkább nagycsoportban működik, először elolvassuk a mesét, végezetül pedig az esetlegesen feltett kérdésekre válaszolunk, és játékba hívjuk azokat, akik szeretnék közösen előadni az adott történetet. Előkerülnek a jelmezek, eszközök, melyek akkor a leghatásosabbak, ha ezeket együttesen készítettük el korábban. Gyakran az egyik óvodapedagógus a mesélő, nála van a vezető szál, így a szövegtől eltérően is diskurálhatnak egymással a cselekményben. Azonban, ha ez nem így van, akkor is készenlétben áll, ha segítségre lenne szükség. ²⁸ Ezeket soha sem tesszük kötelezővé, a részvétel önkéntes alapon működik. A dramatizálás helyszínét, helyszíneit előzőleg megbeszéljük, kijelöljük, így mindenki biztonságosan mozoghat közben. Kivétel nélkül mindenki kedveli ezt

²⁸ Gerendai Zsuzsanna (2014): Dramatizálás az óvodában In: Perlai Rezsőné – Az óvodáskor fejlesztő játéka. Budapest, Flaccus kiadó 154p.

a mesefeldolgozási formát, rengeteg pozitív hozadéka van a mindennapokban is. Az ünnepélyes műsorokon való szereplést könnyíti, sokkal bátrabban, határozottabban állnak a színpadon.

8. Összegzés

Szakdolgozatom elkészítése közben több kérdésre is válaszokat kerestem, melyek közép-pontjában a gyermekek álltak. Arra a kérdésemre, hogy szükségük van-e a mesékre az óvodás korú gyermekeknek, határozottan igennel tudok válaszolni, hiszen, mint leendő óvodapedagógus, magam is ezt vallom, és a számtalan olvasott és felhasznált szakirodalom is megerősítést nyújtott ebben a témában. Az egy újabb kérdéskör, hogy milyen meséket érdemes a gyermek-közönség elé tárni. Ezen a vonalon indulván lyukadtam ki kedvenc írómnál, Csukás Istvánnál. Csukás rendkívül sokoldalú író volt, sokféle műfajban alkotott, és itt kiemelném a *Mirr-Murr kalandjait*, amely ugyan a gyermekeknek íródott, de felnőttként olvasván az ízes, humorral tarkított epizódok, bizony a mi arcunkra is mosolyt csálnak. Maga a bábfigura – karakteres, szerethető megjelenésével, esztétikus kivitelezésével - már a rajzfilmes változatban is hamar a gyermekek és szülők kedvencévé vált, azonban amikor ez a figura életre kel, a gyermeki lélek kinyílik, kialakul egy bensőséges, lecsillapodott légkör, melyre minden gyermeknek oly nagy szüksége van, a mese személyiségformáló hatásáról nem is beszélve. Ahhoz, hogy egy mese érdekes és figyelemfenntartó legyen, az előadásmódot jól kell tudnunk megválasztani. Ismerni kell a csoportot, és természetesen nekünk is egy tudatosan felépített tevékenységet kell a gyermekek elé tárni. Tarthatunk egy meseolvasást is, azonban ha a dramatizálást választjuk, ezen túl pedig a bábozást, akkor valószínűleg a gyermekek is sokkal aktívabbak, közlékenyebbek és figyelmesebbek lesznek. A siker szinte garantált, ha mi magunk úgy választjuk meg a bábozni kívánt mesét, hogy az illeszkedjen a gyermekek életkorához, a játékosság elvét kiemelten szem előtt tartva a céljaink kitűzése és elérése közben.

Az is foglalkoztatott még, hogy *Mirr-Murr* megállja-e a helyét a mai óvodás korú gyermekek körében, és erre a kérdésemre is egy nagy igen a válaszom. Természetesen egy macskafiguráról van szó, kevés olyan gyermeket ismerek, aki ne kedvelné a macskákat. A történetek nem elavultak, és mindegyik epizód végén megjelenik a megoldás, vagy legalábbis egy tanító jellegű mondat, amely találóan, nem túl didaktikusan visszautal és megmagyarázza a történeteket. Így a gyermeki kíváncsiság válaszokat kap, és egy kerek, egész, jól felvezetett és lezárt történetet ismerhetnek meg az óvodások az epizódokon keresztül.

Összegezve: egy gyermek óvodás éveire hatással kell lennie a jól megválasztott meséknek. Bemutatásának formáját tekintve pedig változatos adaptációk sorát érdemes megvalósítani, hiszen a dramatizált változatoknak végtelen sok pozitív transzferhatása van a meseélmény elmélyítésétől a karakterek, történetek sokrétű, árnyalt értelmezéséig.

9. Felhasznált irodalom

Nyomtatásban megjelent források

- Csukás István (2013): *Mirr-Murr kalandjai I. Egy kiscsacsi története*. Szeged: Könyvmolyképző Kiadó.
- Demény Piroska (2010): *A mesetanítás lehetősége óvodáskorban*. In: *Magiszter*, 8. évf. 2. sz.
- Gerendai Zsuzsanna (2014): *Dramatizálás az óvodában* In: Perlai Rezsőné – *Az óvodáskor fejlesztő játéka*. Budapest: Flaccus kiadó 154p.
- Jan Švankmajer (2019) - *THE APOTHEOSIS OF PUPPET THEATER* In: *Art Limes*, 16. évf. 4. sz. 17-20.old
- Kiss Györgyi (2009) gyógypedagógus, logopédus: *A bábjáték varázsa*, Lurkó Világ magazin, tél, III. évf. 3. sz., Budapest: Pannon Építőműhely Kft.
- Megyeriné Runyó Anna (2018): *Mese és/vagy digitális világ*. In. *A mese szerepe a nevelésben, oktatásban – A Brunszvik Teréz Szakmai napok keretében szervezett II. Nemzetközi Kisgyermek – nevelési Konferencia kötete* Vác, 175 p. szerk.: Fehér Ágota
- Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (2018) Budapest
- Szinger Veronika (2009): *Interaktív meseolvasás és mesemondás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért*. In. *Anyanyelv-pedagógia Szakfolyóirat* II. évf. 3. sz.
- Varga Zoltán (2016): *A magyar animációs film: intézmény – és formatörténeti közelítések*, Szeged: Pompeji alapítvány
- Vekerdy Tamás (2017): *Belső szabadság*, Budapest: Kulcslyuk kiadó
- Végvári Viktória (2018) : *Élő tárgyak színháza - közelítés a báb felé három lépésben*, In: *Drámapedagógiai magazin: A Magyar Drámapedagógiai Társaság periodikája*, 2018. (27. évf.) 3.sz. 20-22.old
- Zóka Katalin (2007): *A meseválasztás kérdései az óvodában* In: *Könyv és nevelés* IX. évf. 2. sz.

Internetes források

- BBalázs: *Stop Motion animáció* forrás: <https://animaciosvideo.hu/stop-motion-animacio/> letöltés: 2024. 03. 10.
- Darida Veronika (2020) – *Báb vagy színpad? Mészöly Miklós bábszínháza* forrás: https://epa.oszk.hu/03400/03480/00039/pdf/EPA03480_jelenkor_2020_06_654-661.pdf letöltve: 2024.03.01.

- Farkas László: *Csukás István* forrás: <https://dia.hu/dia-szerzok/csukas-istvan/eletrajz> letöltés: 2024. 02. 13.
- Horváth Bálint: *Alig győzött új mesehősöket kitalálni – Csukás István gyerekművei* forrás: <https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/csukas-istvan-mesefilmjei> letöltve: 2023. 11. 28.
- Kiricsi Zoltán: *Mirr Murr és Pege Aladár* forrás: https://coment.blog.hu/2007/09/28/title_11876 letöltve: 2023. 11.28.
- Kiricsi Zoltán: *Mirr Murr mindenben az első* forrás: https://coment.blog.hu/2007/09/13/title_11108 letöltve: 2024. 02. 13.
- Lendvai Erzsike: *A magyar animációs film* forrás: <https://www.filmkultura.hu/regi/articles/essays/anim.hu.html> letöltés: 2024. 02. 13.
- Margitházi Orsolya: *A magyar rajzfilmművészet, Az animációs film története 4/3* forrás: <https://filmtett.ro/cikk/az-animacios-film-tortenete-4-3> letöltés: 2024. 03. 02.
- Nagy Andrea Flóra: *Hová mész Picúr? – avagy mit adhatnak ma nekünk Csukás István történetei?* forrás: <https://f21.hu/irodalom/gyermek-es-ifjusagi-irodalom/csukas-istvan/> letöltve: 2024. 02. 13.
- Pataki Sára: „Olyan, mint a vadnyugat: zenébona, ricsaj” – 55 éve költözött be az életünkbe a Mézga család forrás: <https://kepmas.hu/hu/mezga-csalad-55-eve-koltozott-be-az-életünkbe-macskassy-gyula-nepp-jozsef-magyar-rajzfilmsorozat-mezga-geza-hufnagel-pista> letöltés: 2024. 02. 13.
- Poós Zoltán: *Tücsökzene írógépre* forrás: <https://meseutca.hu/2012/03/01/a-kis-tucsok-legnagyobb-kivansaga/> letöltve: 2023. 11. 28.
- Varga Zoltán (2012) : *Az animációs film alapfogalmai* forrás: <https://www.slideshare.net/dasletztebiestamhimmel/animcis-film-alapfogalmai> V.ö; Stephenson, Ralph: *Animation in the Cinema*. London: A. Zwemmer Ltd. Press, 1967. p. 15. letöltés: 2024. 03.10.

10. Képek jegyzéke

1. Kép: Meseesernyő (saját készítésű kép)
2. Kép: Horgolt Mirr-Murr (saját készítésű kép)
3. Kép: Kiscsoportos tevékenység (saját készítésű kép)
4. Kép: Középső csoportos tevékenység (saját készítésű kép)
5. Kép: Nagycsoportos tevékenység (saját készítésű kép)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Dörögdi Viktória
A Hallgató Neptun kódja: XI1P5W
A dolgozat címe: Csukás István mesevilága
Mirr-Murr kalandjai című mese dramatizált feldolgozása
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat gyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024 év április hó 19. nap

Hallgató aláírása

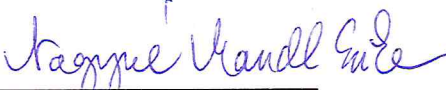
NYILATKOZAT

Dörögdi Viktória (Neptun azonosítója: XI1P5W) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2024. 04. 20.

belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.